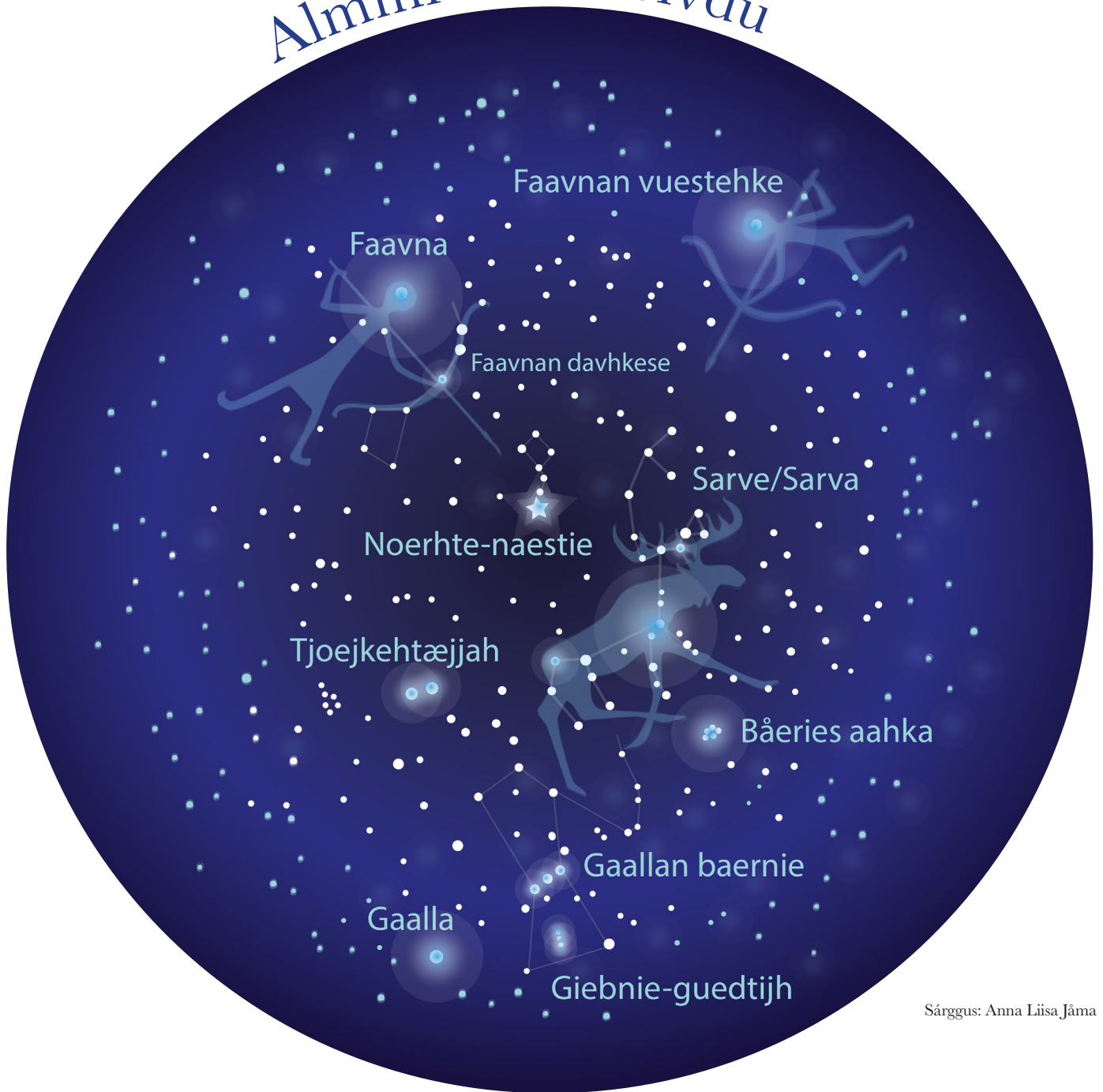

Almmi sarvvabivdu

Sárggus: Anna Liisa Jåma

Máttasámegillii

Faavna
 Faavnan davhkese
 Faavnan vuestehke
 Noerhte-naestie
 Sarva/sarve
 Tjoejkehtæjjah
 Båeries aahka
 Galla
 Gallan baernieh
 Giebne-guedtijh

Davvisámegillii

Fávdna
 Fávnnadávgi
 Fávnnas gilvoolmmái
 Boahjenásti
 Sarvva
 Čuoiggaheaddjit
 Boares áhkku
 Gállá
 Gállábártnit
 Beatnagat

Dárogillii

Vogn
 Vogn med armbrøst (bue)/Stor Bjørn
 Vognens konkurrent/Altair
 Nordstjernen
 Elg
 Skijagerne
 Gammel-kona
 Gammel-kall
 Gammel-kallens sønner
 Hundene/bøttebærerne

Faavna – Fávdná – Vogn

Fávna greikkalaš namma lea Arcturus. Fávna lea sarvvabivdi, geas lea dávgebissu gieđas. Sarvva lea su ovddabealde. Dološ olbmot osko ahte dalle go Fávna báhčá ja goddá Sarvva, de albmí gahččá vulos ja cuvke eatnama ja oppa máilbmí buollá ja duššá. Dalle lea máilmmi loahppa.

Faavnan davhkese – Fávnnadávgi Vogn med armbrøst (bue) – Store Bjørn

Fávnnadávgi greikkalaš namma lea Ursa major, man gávdná dárogiela nástegovas Store Bjørn, mii gullá Dávvgát nástegovvii (Karlsvogna – govvii). Ursa mearkkaša guovža, ja greikkalaččat govahalle daiguin násttiiguin guovžža. Fávnnadávgi lea nástegovva mas leat čieža nástti ja lea oaidnit dego vovdna. Dat lea Fávna dávgebissu mainna son áigu Sarvva báhčit. Fávnnadávgi gohčodit maiddái Dávvgát, Juoksan dahje Juovssahin ja Vávdnan dahje Vávdnon muhtun sámi guovlluin.

Faavnan vuestehke – Fávnnas gilvoolmmái – Vognens konkurrent Altair

Fávna gilvoolmmái lea maid vuolgán sarvvabivdui, ja son gilvala Fávnnain. Fávna ja fávna gilvoolmmái/Altair leaba goappat bealde almmi. Dat mearkkaša ahte go Fávna ihttá, de jávká Fávna gilvoolmmái, ja nuppe láhkái. Boahjenásti lea juste dan guovtti nástti gaskkas.

Sarva/Sarve – Sarvva – Elgen

Sarvva govvii gullet ollu násttit mat leat lahkalgaid (nástečoahkki). Latiinnagillii lea nástegovas namma Cassiopeia (čoarvvi sárggit/

geažit) ja Perseus ja Auriga dahket goruda. Muhtun guovlluin gullá maid Pleiades Sarvva nástegovvii. Sarvva lea stuorra nástegovva, mii lea leamaš dehálaš sámiide, danin go dat lea leamaš sápmelaččaid idjadiibmu. Dološ sámit oidne das ija, dahje áiggi gollama.

Go geahččá násttiid mat leat Sarvvas, dá sáhtta govahallat ahte dolin doppe olbmot oidne sarvva dahje ealga. Nástegovas sáhtta oaidnit sarvva čorvviid, čoarvegežiid, galbba, ovdagieđaid, njuni, sehpedaga, julggiid ja gaccaid. Guovdageainnus ja Gárasavvonis gohčoditge nástegovva Sarvvalgaban (Syvstjernen).

Galla – Gállá – Gammel kall

Gállá greikkalaš namma lea Sirius, mii lea stuorra šerres násti. Dan gávdná dárogiela Store Hund nástegovas. Sirius nástti gohčodit sámegillii maiddái Boares Gállán, mii mearkkaša boares áddjá, guhte maiddái lea vuolgán bivdit Sarvva. Gállás leat golbma bártni, maid son lea vuolgán geahččat movt sii birgejit sarvvabivddus.

Gallan baernieh – Gállábártnit – Gammel-kallens sønner

Gállábártnit leat golbma lahkalaš nástti, maid gávdná Orion boahkánis, Sarvva vuolábealde. Muhtun sámi guovlluin gohčodit Gállábártniid maiddái Oaggut, Oaggubártnit dahje Guolásteaddjit. Gállábártnit leat doarrideamen Sarvva bivddus. Lullisámi guovlluin mitaluvvo ahte Gállábártnit ledje čeahpes bivdit, geat maid fuomášedje sabehiid duddjot. Sii ledje maiddái hui čeahpit dápmat sarvvaid/ealggaid. Sii elle ovdal go sápmelaččat ožžo bohccuid.

Sámit ledje álggos ožžon ealggaid dahje sarvvaid alcceseaset eallin. Muhto sarvvat borre, guhto ja vázze gođiid birra ja muosehutte olbmuid. Olbmot balle ahte sarvvat njeidet sin gođiid, go ledje nu stuorrát ja lossadat. Sámit vulge boares sámi áhku lusa dáhttut sus ealli, mii livččii unnit

iige livččii nu lossat go sarva. Sámit háliidedje alcceseaset dakkár ealli mii ii oroše gođiid lahka, muhto manašii várrái. Dalle maiddái nuorat livčče beassan bargat juoidá. Boares áhkku veahkehii sin. Válddii sis eret sarvva/ealggga, luittii mannat dan meahccái ja attii sidjiide sadjái bohccuid. (Lundmark, Bo: Beaivi, Mánnu, Násttit. 1982)

Lullisápmelaš báhppa, Anders Fjellner, lea máinnastan dološ luohtemuitalusa maiddái Gállábártniid birra. Máinnas čilge gos sápmelaččaid máttut bohtet. Beaivváža bárdni, Beaivebárdni, vulggii jiehtanasaid máilbmái ohcat alccesis eamida. Jiehtanasaid máilmmis deaivvadii Jiehtanasa nieiddain. Ollu hástalusaid čađa oazžu son Jiehtanasa nieidda alccesis eamidin. Jiehtanasa nieida sámáiduvvá ja soai oaččuiga golbma bárdni, geaid gohčodedje Gállábárdnin. Go bárdnit jápme, de bajiduvvojedje albmái nástin. Doppe sii oidnojit vel dálge. Gállábárdnit leat sápmelaččaid máttut Fjellnera mitalusa mielde.

Tjoejkehtæjjah – Čuoiggaheaddjit – Skijagerne

Čuoiggaheaddjit leat guokte lahkalaš nástti maid gohčodit maiddái Sarvačuoiggaheaddjin. Dat leat Gállábártniid vuolábealde. Čuoiggaheaddjit leaba guokte bárdni geat maid leaba doarrideame Sarvva. Soai leaba sarvabivddus ja čuoigaba sabehiiguin nu garrasit go nago-deažžaba, vai beasašeigga Sarvva ovddabeallai bissehit dan, ja Fávdna olahivččii báhčit Sarvva iežas dávgebissuin, mii lea Fávnnadávvggi nástegovva. Greikalaš gillii leat sudno namat Castor ja Pollux.

Giebne-guedtjijh – Beatnagat - Hundene/bøttebærerne

Beatnagat dahje beana leat golbma unna násttáža lahkalaš Orion boahkána

vuolábealde. Muhtun sámi guovlluin dáid násttiid gohčodit gievdneguoddin, geat galget váldit gievdnái Sarvva vara go dat lea báhčcon. Eará sámi guovlluin fas lohket ahte beatnagat gullet Čuoiggaheaddjiide. Soames sajis fas dadjet ahte dát Beatnagat dahje Beana ja vielpážit gullet Boares áhkku, guhte mitalusa mielde huiká ja huhccala Beatnagiid oaguhit Sarvva. Áhkku maiddái lohpidá Beatnagiidda bálkká. Muhtun julevsámi guovlluin dadjet ahte dat leat Stálu beatnagat, muhto doppe lea nástealmmi máinnas veháš earalágan go davvisámi guovlluin.

Båeries aahka – Boares áhkku – Gammel kone

Boares áhku nástegovas leat čieža nástti čoahkis, man engelasgiel namma lea Pleiades. Muhtun sámi guovlluin dáid násttiid gohčodit maiddái boares gálgun, miessečoran, roavgun dahje gállároavgun. Guovdageainnus ja Gárasavvonis gohčodit dán nástegova sarvvagalban (syvstjernen). Mitalus lea na: Áhkku lei maiddái vuolán viehkat Sarvva maŋŋái. Sus leat vel golbma Beatnaga, vielpáža fárus ja lassin gievdni mielde. Gievdnái áigu váldit sarvva vara go dat njuvvojuvvo. Áhkku áiggošii márfut. Dan dihte son leage vuolán Sarvva doarridit. Áhkku huhccala beatnagiiddis, vai dat oaguhit Sarvva.

EARÁ DEHÁLAŠ NÁSTTIT:

Noerhte-naestie – Boahjenásti - Nordstjernen

Boahjenásti, dahje Stella Polaris ja dan dávgi lea oassi Ursa minor – Lille Bjørn nástegovas. Boahji lea dološ sátni ja mearkkaša davvi dahje vuodđu, ja Guovdageainnus maiddái bivdi. Muhtun sámi guovlluin gohčodit dan maiddái Boahjenávlin, Almmínávlin, Báhtenávlin,

Čuoldan, Davvinástin dahje Nuortanástin.
Boahjenásti lea álo measta seammá sajis almmis.
Dat ii jođe, muhto eará násttit johtet dan birra.
Dat lei dehálaš násti sámiide. Sin mielas násti
lei návlejuvvon gitta albmái, gokko dat ceaggái
dego muorra. Dan čuolda olii almmis gitta
eatnamii man veagas albmi jorai máilmmi birra.
Dološ olbmot osko ahte Boahjenásti doalai
oppa almmi badjin. Jos Fávdna báhčá dan, de
gahččá olles albmi vulos ja cuvke eatnama ja dat
buolligoahtá ja dalle šaddá máilmmi loahppa.

Guovssunásti – Morgenstjernen/ Kveldstjernen

Guovssonásti lea hui šearrat. Iešalddis dat gal
ii leat násti, muhto sámezielas gohčoduvvo
danin. Guovssonásti lea planehta Venus.
Dat ii oidno juohke jagi, dan dihte go
Guovssonásti ja eanajorbadas eaba jora
seammá jođánit beaivváža birra. Dalle go oidno,
de mii oaidnit dan sihke idđedis ja eahkedis
guovssu áigge. Idđesguovssu lea dalle go
beaivečuovga ihtigoahtá. Dalle dat gohčoduvvo
Iditguovssonástin ja mii oaidnit dan nuorttabeali
almmis. Eahkesguovssu oidno fas eahkedis, go
beaivečuovga lea bures jo sevnnjodišgoahtá.
Dalle dan gohčodit fas Eahketguovssonástin, ja
mii oaidnit dan almmi oarjjabealde.

Guovssonásti lea leamaš sámiid gaskkas hui
dehálaš násti. Erenoamážit min dološ noiddiide
dat lei dehálaš násti, mii lei šearrat ja čuovgat.
Dološ sámmit ledje sárgon Guovssonásti
alcceseaset meavrresgárrái. Muitaluvvo ahte
dološ noaidit atne Guovssonásti alcceseaset
čuovgan go vulge noaidemátkkiide.